

ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ НА ПРИКЛАДІ ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Жуков Василь Павлович

старший викладач кафедри музично-інструментальної підготовки,
e-mail: *vasil2791@gmail.com*

Харківський національний педагогічний університет
ім. Г. І. Сковороди
вул. Алчевських 29, м. Харків, 61002, Україна

Ключові слова: *інтегрована освіта, музична освіта, когнитивний ресурс*

Ключевые слова: *интегрированное образование, музыкальное образование, когнитивный ресурс*

Keywords: *integrated education, musical education, cognitive resource*

Стратегія музичної освіти базується на концептуальних засадах інтеграції змісту викладання шкільних дисциплін і гуманізації навчання. Навчальна діяльність на уроках музики в школі має спрямовуватися на інтеграцію мистецьких знань та художньо-образних уявлень школярів як потужного засобу інформаційного забезпечення і якісного засвоєння музичного матеріалу на основі використання широкої міжпредметної інтеграції. Інтеграційний принцип опанування мистецьких знань школярами сприяє цілісному музичному сприйманню художніх образів, активізації мислення, фантазії, почуттів; збагаченню загальної бази знань і вимагає використання інноваційних методик та сучасних інформаційних мультимедійних технологій. Згідно з вимогами нормативно-правових документів Законів України «Про освіту» і «Про загальну середню освіту», Концепції педагогічної освіти, Концепції загальної середньої освіти, Національної стратегії розвитку освіти України до 2021 року та інших документів про освіту, що визначають підготовку вчителів мистецького циклу дисциплін одним із важливих завдань подальшої розбудови освіти в умовах її гуманізації та гуманітаризації є професійне здійснення музичної освіти і естетичного виховання школярів на нинішньому етапі розвитку суспільства; ускладнення їх завдань і змісту зумовлюють підвищення вимог до фахової підготовки майбутнього вчителя музики.

Дефініцію поняття «інтегрована освіта» в контексті сучасної педагогіки розуміють як форму єдності цілей, принципів і змісту організації процесу навчання й виховання, результатом чого є формування в учнів якісно нової цілісної системи знань і вмій. Інтеграція освіти має значущий вплив на педагогічний процес, що позначається на розвитку учня, формує в нього системне мислення, здатність до усвідомленого аналізу своєї діяльності, прийняття самостійних рішень, набуття нових знань та вмій.

Такий концептуальний підхід до інтегрованого навчання можна проілюструвати на прикладі вивчення творчого шляху великого українського поета Т. Г. Шевченка. Вивчення його творчості може бути поділено на три складові: література, мистецтво, музика. Кожен блок має бути представлено в навчальних планах в один проміжок часу на уроках української літератури, малювання та музики.

Відомим є той факт, що музика та спів посідали значне місце у житті Т. Г. Шевченка. Народна музика з дитинства живила його мрії, звучала голосами кирилівських співаків, сумними переборами кобзарів і лірників. Поет мав неаби який співочий талант. Сучасники Т. Г. Шевченка, відзначаючи чудове виконання ним народних пісень, називали поета «наш соловей» (П. Куліш). За свідченням друзів, Т. Г. Шевченко мав тенор. Княжна Варвара Репніна, подруга і шанувальниця таланту поета, розповідала, що співав поет із щирістю, так, що його м'який, сповнений суму голос мимоволі проймав душу. Особливо любив Тарас Григорович наспівувати свої вірші «Тяжко, важко в світі жити», «Думи мої, думи мої», «Нащо мені чорні брови». Уся краса української народної пісні знайшла відображення у поезії Т. Г. Шевченка. Завдяки надзвичайній мелодійності та ритмічній віртуозності поезій Т. Г. Шевченко здобув славу одного з наймузикальніших поетів світу.

Усе своє життя Т. Шевченко спілкувався з композиторами, артистами, поетами, художниками, істориками, філософами, яких знала не тільки інтелігенція мистецьких осередків Києва, Москви, Санкт-Петербурга, а й уся Європа. Як свідчать літературні джерела, Тарас Григорович був обізнаний зі світовою художньою літературою та мистецтвом.

Дружба з артистами, співаками, композиторами впливала на світогляд поета, а його природна музикальність перелилася в чудові рядки його поезій та повістей. З музичних інструментів Тарас Григорович найбільше любив віолончель. Тембр цього інструмента за своєю теплою й виразністю наближається до звучання людського голосу. Так проникливо писав Т. Г. Шевченко саме про віолончель у повісті

«Музикант»: «Я вам, кажеться, не писал еще о виолончели? Чудный, дивный инструмент!.. Боже мой, что за игрушка! Только одна душа человека может так плакать и радоваться, как поет и плачет дивный инструмент... И если б я был два раза раб, то за этот инструмент продал бы себя в третий раз».

Авторами пісень на Шевченкові вірші ставали музиканти, невідомі лірники та кобзарі. Ще за життя поета були поширеними народні пісні на його вірші. Імена авторів деяких пісень з'явилися в перші двадцять років після смерті поета. Так, автором музики до знаменитого «Заповіту» був полтавський музикант Г. Гладкий, пісню «Рече та стогне Дніпр широкий» написав учитель латинської мови Д. Крижанівський, а «Думи мої, думи мої» – К. Борисяк.

Серед багатьох Шевченкових творів, особливе місце посідає «Заповіт». До втілення у музиці цього безсмертного твору Кобзаря неодноразово зверталися професіонали – М. Лисенко, М. Вербицький, Г. Гладкий та інші. Але «Заповіт» Г. Гладкого став улюбленою народною піснею, що передавалася з покоління в покоління в усній традиції. Подорожуючи по селах, музикознавці записували «Заповіт» Г. Гладкого, наче давно існуючу народну пісню.

Г. Маркевич 1909 р. у Полтаві першим надрукував ноти до «Заповіту» Кобзаря. Весь прибуток з цього видання мав надіслати до фонду на побудову пам'ятника Т. Г. Шевченкові в Києві. Хорові обробки «Заповіту» здійснили Я. Степовий, К. Стеценко, П. Демуцький, О. Александров, О. Спендіаров та інші. На текст написано й музичні твори великих форм: кантати В. Барвінського (1918), С. Людкевича (1934, 2-а редакція – 1955), Б. Лятошинського (1939), Л. Ревуцького (1939), симфонічна поема Р. Глієра (1939). Вірменський композитор А. Георгійович створив солоспів на текст «Заповіту» (1938). Грузинський композитор А. Баскаков у 1954 р. написав музику до «Заповіту». Взагалі існує понад 60 музичних інтерпретацій «Заповіту».

Пісні на слова Т. Г. Шевченка мали значний вплив на українську народнопоетичну творчість. Вони внесли в народні пісні свіжі мотиви, ідеї, збагатили їх новим змістом, розширили мелодійне звучання. До 200-річчя поета було написано багато нових творів сучасними українськими композиторами. Перехід Шевченкових поезій до народного репертуару триває, кожне покоління і самодіяльних митців, і композиторів-професіоналів поповнює його новими зразками.

Інтегроване навчання школярів вимагає і від бібліотеки нового підходу до організації збору, зберігання, обробки та надання когнитивного ресурсу щодо творчості Т. Г. Шевченка. Це можуть бути текстові,

образотворчі, музичні, фільмографічні та ін. ресурси, мультимедійні презентації для ілюстрації навчальної лекції тощо.